Κάτοικοι: **9.000**

Πρωτεύουσα της Φωκίδας είναι η Άμφισσα, με πληθυσμό γύρω στους 9.000 κατοίκους. Πρόκειται για τα ιστορικά Σάλωνα, πόλη χτισμένη αμφιθεατρικά στις πλαγιές του βουνού Έλατος, που είναι μια δασωμένη προέκταση της Γκιόνας. Φαίνεται ότι η φυσική διαμόρφωση του χώρου ήταν εκείνη που της έδωσε το όνομα Άμφισσα, αφού βρίσκεται ανάμεσα (αμφί) σε βουνά (την Γκιόνα και τον Παρνασσό, όπως γράφει ο Αριστοτέλης).

Χαρακτηριστικό στοιχείο του τοπίου είναι το κάστρο της Ωριάς, που δεσπόζει στην πόλη και απ' όπου η θέα είναι μαγευτική. Μπροστά στα πόδια του επισκέπτη απλώνεται, σαν γαλήνια θάλασσα, ο κάμπος με τις ελιές.

Τηλέφωνα: Αστυνομία 226.50.28.623, Τροχαία 226.50.28.221, Δήμος 226.50.28.913, Νοσοκομείο 226.50.22.331, Ταξί 226.50.28.600, 226.50.28.900.

Η **ιστορία** της Άμφισσας

Με τους Αιτωλούς:

Κτισμένη εκεί όπου σήμερα υπάρχει η σύγχρονη Άμφισσα, η αρχαία πόλη ήταν πρωτεύουσα του ολιγάριθμου λαού των δυτικών ή Οζολών Λοκρών που κατοικούσαν στους δυτικούς πρόποδες του Παρνασσού και προέρχονταν από αποίκους των Οπουντίων Λοκρών. Εγγονή του Αίολου και κόρη του Μάκαρα ήταν η Άμφισσα που κατά μια εκδοχή έκτισε την ομώνυμη πόλη. Ένα αμφίβιο με πολλά πλοκάμια ερήμωνε την χώρα κι έπειτα βυθιζόταν στα νερά της

θάλασσας, αναφέρει άλλη εκδοχή. Υπάρχει βέβαια και η πεζή εκδοχή του Αριστοτέλη που λέει ότι το όνομά της οφείλεται απλά στο ότι η πόλη βρίσκεται ανάμεσα (αμφί) σε δυο βουνά, τον Παρνασσό και την Γκιόνα.

Ως οικιστής της πόλης αναφερόταν και ο Ανδραίμων, γαμπρός του βασιλιά Οινέα της Καλυδώνας. Οι κάτοικοι έδειχναν τον τάφο του στην πόλη. Οι Αμφισσείς είχαν πολλά κοινά με τους Αιτωλούς και οι ίδιοι υπερηφανεύονταν ότι, στην πραγματικότητα, ήταν Αιτωλοί κι όχι Λοκροί. Την Άμφισσα μνημονεύει πρώτος ο Ηρόδοτος, σημειώνοντας ότι σ' αυτήν κατέφυγαν οι περισσότεροι από τους Φωκείς μετά το πέρασμα του Ξέρξη από τις Θερμοπύλες. Η στη συνέχεια τύχη της πόλης είναι συνδεμένη με αυτή της Φωκίδας. Στα 339 π.Χ., την κατέστρεψε ο Φίλιππος των Μακεδόνων. Η πόλη ξανακτίστηκε. Μετά τη ναυμαχία στο Άκτιο (31 π.Χ.), όταν ο Οκτάβιος κατανίκησε τον στόλο του Μάρκου Αντώνιου και της Κλεοπάτρας, η Άμφισσα δέχτηκε πλήθος Αιτωλών προσφύγων. Ήταν τότε που (έξω από τη σημερινή Πρέβεζα) κτίστηκε η Νικόπολη. Ο Οκτάβιος διέλυσε τους οικισμούς της Αιτωλίας για να μεταφερθούν οι κάτοικοί τους στη νέα πόλη. Οι πιο πολλοί προτίμησαν να «μεταναστεύσουν» στη φιλική τους Άμφισσα.

Συνέχισε να ακμάζει και να είναι πολυάνθρωπη και στα χρόνια του Ιουστινιανού (527 – 565). Την περιέλαβαν στις πόλεις εκείνες που τότε απέκτησαν ισχυρά τείχη. Δεν φαίνεται να την βοήθησαν ιδιαίτερα. Η χολέρα αφάνισε τους κατοίκους της στα 1054. Πειρατές την ερήμωσαν στα 1059. Νορμανδοί τη λήστεψαν στα 1081. Στα 1204, ήλθαν οι Φράγκοι.

Στα Σάλωνα:

Όταν στα 1204 η Κωνσταντινούπολη κυριεύτηκε από τους Φράγκους, η Άμφισσα έπεσε στο μερίδιο του Βονιφάτιου Μομφερατικού, βασιλιά της Θεσσαλονίκης. Από το όνομα «Σαλονίκη» προέκυψε η ονομασία Σάλωνα. Ο Βονιφάτιος έδωσα τα Σάλωνα στον ιππότη από τη Βερόνα, Θωμά ντε Στρομονκούρτ. Σκοτώθηκε στα 1212. Τον διαδέχτηκε ο Θωμάς Β', αυτόν ο Γουλιέλμος ντε Στρομονκούρτ κι αυτόν ο Θωμάς Γ'. Γέρος πια, στα 1311, έπεσε πολεμώντας τους Καταλανούς στη μάχη του Κηφισού, στην Αττική.

Τα Σάλωνα πέρασαν στους Καταλανούς. Τα κράτησαν για περίπου έναν αιώνα. Στα 1402,

τα κυρίευσε ο Θεόδωρος Α', δεσπότης του Μιστρά. Τα νοίκιασε στους Ιωαννίτες ιππότες της Ρόδου. Στα 1410, τα πήραν οι Τούρκοι. Επί τουρκοκρατίας, έγιναν έδρα βοεβόδα που διοικούσε 32 τριγύρω κωμοπόλεις (καζάς των Σαλώνων). Στις αρχές του ΙΖ' αιώνα, η πόλη αριθμούσε 13.000 κατοίκους, Τούρκους στην πλειοψηφία τους.

Στα αμέσως πριν από την επανάσταση χρόνια, η Φιλική Εταιρεία έδρασε εκεί. Ο επίσκοπος Σαλώνων, Ησαΐας, που έμελλε να σκοτωθεί στην Αλαμάνα, έγινε ο βασικός μοχλός των εκεί κινήσεων, με βοηθό τον ιερέα Παπανδρέα και ηγέτες τους οπλαρχηγούς Πανουργιά, Τράκα, Γκούρα, Μαμούρη κ.ά. Στις 25 Μαρτίου 1821, οργανώθηκε σύσκεψη στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία. Με επισημότητα, ορκίστηκαν να πολεμήσουν και όρισαν ημέρα ξεσηκωμού την επομένη, 26 Μαρτίου. Την ημέρα εκείνη, τα Σάλωνα πολιορκήθηκαν. Στις 27, η πόλη των Σαλώνων έπεσε στους Έλληνες. Οι Τούρκοι υποχώρησαν στην ακρόπολη. Παραδόθηκαν στις 10 Απριλίου.

Λίγο μετά την καταστροφή του Δράμαλη στην Πελοπόννησο (28 Ιουλίου 1822) οι Τούρκοι του Κιοσέ Μεχμέτ ανακατέλαβαν τα Σάλωνα προσωρινά, έκαψαν τα σπίτια κι αποχώρησαν. Τα πήραν στα 1825 και τα κράτησαν ως το 1828, όταν έφτασαν εκεί οι δυνάμεις του Δημήτριου Υψηλάντη. Οι Τούρκοι των Σαλώνων παραδόθηκαν στις 17 Νοεμβρίου (1828).

Η πόλη ξαναπήρε την ονομασία Άμφισσα.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 4.9.2011)